

Brüssel, 23.10.2019
COM(2019) 484 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**ELi üldeelarvest kaetavad tagatised
Olukord 31. detsembri 2018. aasta seisuga**

{SWD(2019) 379 final}

Sisukord

1.	Sissejuhatus	3
2.	ELi eelarvest tagatud tehingud ja euroala kriisiohjemehhanismid, mida ELi eelarvest ei kaeta	3
2.1.	Euroopa Liidu antud laenud, millel on makromajanduslikud eesmärgid	4
2.2.	Mikromajanduslikel eesmärkidel antavad laenud	4
2.3.	Euroopa Investeerimispanka (EIP) poolt ELi tagatistega kaetud tehingute rahastamine ELi mittekuuluvates riikides (edaspidi „EIP-poolne välisrahastamine“)	4
2.4.	ELi tagatisega kaetud Euroopa Investeerimispanka (EIP) ja Euroopa Investeerimisfondi (EIF) tehingute rahastamine liikmesriikides – Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSD)	5
2.5.	Muud kriisiohjemehhanismid, mida ei kaeta ELi eelarvest	7
3.	Sündmused tagatud tehingute valdkonnas	7
3.1.	Komisjoni otsehallatavad tehingud	8
3.1.1.	Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (EFSM)	9
3.1.2.	Maksebilansi toetamise süsteem	10
3.1.3.	Makromajandusliku finantsabi laenud	11
3.1.4.	Euratomi laenud	12
3.2.	EIP välisfinantstehingute seis	12
4.	ELi eelarvest kaetavad riskid	13
4.1.	Riski mõiste	13
4.2.	Koguriski komponendid	13
4.3.	ELi eelarvest kaetav aastane risk	13
4.3.1.	Liikmesriikidega seotud riskipositsioonid	14
4.3.2.	Kolmandate riikidega seotud riskipositsioonid	15
5.	Tagatiste realiseerimine ja väljamaksmine	16
5.1.	Võlateenindus, mida välistegevuse tagatisfond ei kata (Euratom laenud liikmesriikidele, Euroopa finantsstabiilsusmehhanism ja maksebilansi tasakaalustamine)	16
5.1.1.	Väljamaksed rahavarudest	17
5.1.2.	Väljamaksed ELi eelarvest	17

5.2.	Nõuded välistegevuse tagatisfondile ja tagasisaadud summad (välislaenude andmise volitus, MFA ning Euratomi laenud kolmandatele riikidele).....	17
5.3.	Fondi tegevus	19
6.	Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSI).....	20
7.	Euroopa Kestliku Arengu Fond (EFSD)	22
7.1.	EFSD tagatis.....	22
7.2.	EFSD tagatisfond	23

1. SISSEJUHATUS

Käesoleva aruande eesmärk on jälgida ELi eelarvest kaetavaid krediidiriske, mis on tekkinud otseselt Euroopa Liidu laenutehingute ja antud tagatiste või kaudselt Euroopa Investeerimispanka liiduvälistele rahastamisprojektidele antud tagatise tõttu.

Aruanne esitatakse eelmise finantsmääruse¹ artikli 149 kohaselt, mida 2018. aastal veel mõnda aega kohaldati. Seetõttu esitatakse see aruanne ELi eelarveliste tagatiste ja nendega seotud riskide kohta 2018. aastal viimast korda. Edaspidi järgitakse uues finantsmääruses sätestatud aruandluskorda.

Aruanne on üles ehitatud järgmiselt. 2. punktis esitatakse ELi eelarvest tagatud tehingute peamised tunnused ja lisaks käsitletakse mitut muud kriisiohjamismehhanismi, millega ei kaasne ELi eelarvele mingit riski. 3. punktis kirjeldatakse sündmusi tagatisega tehingute valdkonnas. 4. punktis tuuakse esile peamised ELi eelarvest kaetavad riskid. 5. punktis keskendutakse tagatiste realiseerimisele ja välistegevuse tagatisfondi (edaspidi „fond“)² tegevusele, 6. punktis aga Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI) tegevusele³.

Aruannet täiendab komisjoni talituste töödokument, kus on esitatud üksikasjalikud tabelid ja selgitavad märkused. Selles on esitatud ka nende riikide makromajanduslik analüüs, kes kasutavad ELi laene ja/või tagatise, mis moodustavad fondi riskipositsiooni põhiosa.

2. ELI EELARVEST TAGATUD TEHINGUD JA EUROALA KRIISIOHJEMECHANISMID, MIDA ELI EELARVEST EI KAETA

Euroopa Liidu eelarvest kaetavad riskid tulenevad mitmesugustest laenu- ja tagatistehingutest, mida saab jaotada nelja rühma.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (ELT L 298, 26.10.2012, lk 1).

² Nõukogu 31. oktoobri 1994. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2728/94 (EÜT L 293, 12.11.1994, lk 1), mida on hiljem muudetud nõukogu määrusega (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 145, 10.6.2009, lk 10) ja määrusega (EÜ, Euratom) nr 2018/409 (ELT L 76, 19.3.2018, lk 1, „tagatisfondi määrus“).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. juuni 2015. aasta määrus (EL) 2015/1017, mis käsitleb Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi, Euroopa investeerimisnõustamise keskust ja Euroopa investeerimisprojektide portaali ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1291/2013 ja (EL) nr 1316/2013 (Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ehk EFSI määrus) (ELT L 169, 1.7.2015, lk 1). EFSI määrust muudeti Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kestuse pikendamise ning kõnealuse fondi ja Euroopa investeerimisnõustamise keskuse tehnilise täiustamise osas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2017. aasta määrusega (EL) 2017/2396 (edaspidi „EFSI 2.0 muudatus“) (ELT L 345, 27.12.2017, lk 34). EFSI 2.0 muudatusega suurendati muu hulgas ELi tagatise suurust ja kohandati sihtmäära. 22. juulil 2015 kirjutasid Euroopa Komisjon ja Euroopa Investeerimispank (edaspidi „EIP“) alla lepingule EFSI haldamise ja ELi tagatise andmise kohta (edaspidi „EFSI leping“) ning 21. juulil 2016, 21. novembril 2017, 9. märtsil 2018 ja detsembris 2018 lepingut muudeti ja see sõnastati ümber.

2.1. Euroopa Liidu antud laenud, millel on makromajanduslikud eesmärgid

Sellised laenud on 1) makromajandusliku finantsabi⁴ (MFA) laenud kolmandatele riikidele, 2) maksebilansi tasakaalustamiseks⁵ antavad laenud euroalavälistele maksebilansiraskustes ELi liikmesriikidele, 3) laenud Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi (EFSM)⁶ raames, millega toetatakse kõiki liikmesriike, kellel on või keda ohustavad tõsiselt nende kontrolli alt väljas olevatest erakorralistest sündmustest tingitud suured majandus- ja finantshäired. Neid laenusid antakse tavaliselt koos Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) finantsabiga.

2.2. Mikromajanduslikel eesmärkidel antavad laenud

Need on Euratomi laenud⁷. Euratomi laenuvahendit saab kasutada järgmistel eesmärkidel:

- *[liikmesriikides]*: investeeringuteks tuumaelektrijaamadesse ja tuumkütuse tsükliga seotud tööstuskäitistesse⁸ ning
- *[teatavates ELi mittekuuluvates riikides]*: investeeringuteks, mille eesmärk on parandada olemasolevate või praegu ehitatavate tuumaelektrijaamade ohutust ja tõhusust, ning samuti dekomisjoneerimisprojekte⁹.

2.3. Euroopa Investeerimispannga (EIP) poolt ELi tagatistega kaetud tehingute rahastamine ELi mittekuuluvates riikides¹⁰ (edaspidi „EIP-poolne välisrahastamine“)

Välislaenude andmise volituse raames annab EL oma eelarvest tagatise, mis võimaldab EIP-l suurendada laenude andmist väljaspool ELi liidu poliitika toetuseks. Välislaenude andmise volitus toetab EIP tegevust ühinemiseks valmistuvates riikides, ida- ja lõunanaabruses, Aasias, Ladina-Ameerikas ja Lõuna-Aafrikas. Praegusel välislaenude andmise volituse perioodil (2014–2020) tagatakse EIP tehinguid ELi eelarvest kuni 32,3 miljardi euro ulatuses. Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid välislaenude andmise volituse vahetamise käigus 14. märtsil 2018. aastal vastu otsuse (EL) 2018/412, millega muudetakse otsust nr 466/2014/EL, eelkõige suurendades praeguse välislaenude andmise volituse maksimaalset ülemmäära 27 miljardilt eurolt 32,3 miljardile. Kõnealuse hindamise tulemusel lisatakse uus eesmärk, milleks on pagulaste, rändajate, vastuvõtivate ja transiidikogukondade ning päritolukogukondade pikaajaline majanduslik vastupanuvõime kui strateegiline vahend rände algpõhjustega tegelemiseks.

⁴ Makromajanduslikku finantsabi võidakse anda kolmandatele riikidele ka toetuste kujul (mida käesolevas aruandes ei käsitleta). Õiguslikud alused on loetletud komisjoni talituste töödokumendi tabeli A2b lisas.

⁵ Nõukogu 18. veebruari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 332/2002, millega liikmesriikide maksebilansi toetamiseks luuakse keskmise tähtajaga rahalise abi süsteem (EÜT L 53, 23.2.2002, lk 1).

⁶ Nõukogu 11. mai 2010. aasta määrus (EL) nr 407/2010, millega luuakse Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (ELT L 118, 12.5.2010, lk 1).

⁷ Euroopa 25. märtsi 1957. aasta leping, millega asutatakse Euroopa Aatomiaenergiaühendus (Euratom).

⁸ Liikmesriikide puhul: nõukogu 29. märtsi 1977. aasta otsus 77/270/Euratom, millega volitatakse komisjoni väljastama Euratomi laene, et aidata kaasa tuumaelektrijaamade rahastamisele (EÜT, L 88, 6.4.1977, lk 9), mida on muudetud ja täiendatud.

⁹ Teatavate ELi mittekuuluvate riikide puhul: nõukogu 21. märtsi 1994. aasta otsus 94/179 (EÜT L 84, 29.3.1994), millega muudetakse otsust 77/270/Euratom, et lubada komisjonil sõlmida Euratomi laenulepinguid, et aidata kaasa teatavates kolmandates riikides paiknevate tuumaelektrijaamade ohutuse ja tõhususe parandamiseks vajalikule rahastamisele.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta otsus nr 466/2014/EL, millega antakse Euroopa Investeerimispanngale ELi tagatis liiduväliste investeerimisprojektide toetamiseks sõlmitud finantseerimistehingutest tekkida võiva kahjumi puhuks (ELT L 135, 8.5.2014, lk 1).

ELi tagatis EIP-le katab suveräänset ja poliitilist laadi riskid seoses EIP väljaspool liitu tehtavate finantstehingutega, mis toetavad liidu välispoliitika eesmärke. Peale selle rahastab EIP omal riisikol liduväliseid investeerimistehinguid ning erivolituste alusel tehtavaid tehinguid (nt AKV riikides¹¹).

Eesmärgiga toetada liidu välistegevust ja selleks, et võimaldada EIP-l oma krediidiireitingut mõjutamata rahastada investeeringuid väljaspool liitu, on enamikule EIP liiduväliste tehingutele antud ELi eelarvetagatis.

Välistegevuse tagatisfond¹²

Tagatud EIP välisrahastamine, makromajanduslik finantsabi (MFA) ja Euratomi laenud kolmandatele riikidele on alates 1994. aastast olnud kaetud välistegevuse tagatisfondist (edaspidi „fond“). Maksebilansi tasakaalustamiseks antud laenud ning EFSMi ja Euratomi laenud liikmesriikidele on kaetud otse ELi eelarvest.

Fond katab nende kohustuste täitmata jätmise, mis kaasnevad ELi mittekuuluvatele riikidele või nendes riikides rakendatavate projektide jaoks antud laenude ja laenutagatistega. Fond loodi:

- selleks, et pakkuda likviidsuspuhvrit, et vältida ELi eelarve kasutamist iga kord, kui seoses tagatud laenuga jäetakse maksekohustused täitmata või viivitatakse nende täitmisega, ning
- eelarvedistsipliini vahendina, kehtestades finantsraamistiku sellise ELi poliitika arendamiseks, mis käsitleb ELi ja EIP kolmandatele riikidele antavate laenude tagatise¹³.

Kui kolmas riik saab Euroopa Liidu liikmeks, ei kaeta temaga seotud laene enam fondist ja risk tuleb katta otse ELi eelarvest. Fondi rahastatakse ELi eelarvest ning selle vahendid peavad pidevalt vastama teatavale protsendile nende tagasimaksmata laenude ja laenutagatiste põhisummast, mida fondist kaetakse. See protsent ehk sihtmäär on praegu 9 %¹⁴. Kui fondis ei ole piisavalt vahendeid, leitakse need ELi eelarvest. Fondi vahendeid haldab EIP.

2.4. ELi tagatisega kaetud Euroopa Investeerimispanka (EIP) ja Euroopa Investeerimisfondi (EIF) tehingute rahastamine liikmesriikides – Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSI)

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSI) on väga oluline osa Euroopa investeerimiskavast, mille eesmärk on edendada Euroopa Liidu pikaajalist majanduskasvu ja konkurentsivõimet.

¹¹ AKV-EÜ partnerlusleping sõlmiti 23. juunil 2000 Cotonous 20 aastaks (2000–2020). See on kõige kõikehõlmavam partnerlusleping, mille EL on arenguriikidega sõlminud. Seda ELi eelarvest ei rahastata.

¹² Nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 välistegevuse tagatisfondi asutamise kohta (ELT L 145, 10.6.2009, lk 10) (muudetud määrusega (EL) 2018/409, ELT L 76, 19.3.2018, lk 1).

¹³ Kuigi välisriskid kaetakse lõpuks ELi eelarvest, kaitseb tagatisfond ikkagi ELi eelarvet maksekohustuste täitmata jätmise riski eest. Värskeim, 2018. aasta aruanne fondi ja selle juhtimise kohta (COM(2019) 363 final) ning asjaomane komisjoni talituste töödokument (SWD(2019) 314 final), mis kiideti heaks 5.8.2019, on kättesaadavad aadressil <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

¹⁴ Üksikasjalik aruanne fondi toimimise ja vahendite eraldamise sihtmäära kohta on esitatud 8. aprilli 2014. aasta dokumendis COM(2014) 214 final ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2014) 129 final.

ELi tagatis¹⁵ katab rahastamis- ja investeerimistehinguid, mille EIP on teinud taristu- ja innovatsioonikomponendi põhiosast ja Euroopa Investeerimisfond (EIF) VKEdel komponendi ning taristu- ja innovatsioonikomponendi VKEdel / keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate fondi investeeringute komponendist. Osa EFSI tehingutest on kaetud ELi tagatisega, osa aga tehakse EIP grupi omal vastutusel¹⁶.

EIP ja EIF vastutavad iga üksiku tehingu riskide hindamise ja kontrollimise ning komisjonile ja kontrollikoja aruande esitamise eest.

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfond¹⁷

Vastavalt EFSI määruse artiklile 12 on EFSI tagatisfond likviidsuspuhver, millest tehakse ELi tagatise realiseerimise korral EIP-le väljamakseid. Kui realiseeritud tagatise summa ületab EFSI kontol EIP käsutuses olevate vahendite summa, makstakse see vastavalt ELi ja EIP vahelisele EFSI lepingule välja EFSI tagatisfondist. EIP hallatav EFSI konto loodi eesmärgiga koguda sellele ELi tulud ja tagasisaadud summad, mis on seotud ELi tagatisega kaetud EFSI tehingutega, ning maksta sellelt kasutada olevate vahendite ulatuses välja realiseeritav ELi tagatis.

Tagatisfondi vahendeid peab olema teatav protsent (sihtmäär)¹⁸ ELi tagatisega kohustuste kogusummast (praegu 35 %). Likviidsuspuhvri eesmärk on seega tagada sobiv varu, mis peaks hoidma ära selle, et liidu eelarve satub tagatiste realiseerimise korral ootamatult kitsikusse, mis võib kaasa tuua kulukärpeid või eelarvemuudatusi. Seega suurendab see eelarveraamistiku prognoositavust.

EFSI tagatisfondi rahastatakse järk-järgult, vastavalt ELi tagatisega seotud riskipositsiooni suurenemisele.

EFSI määruse artikli 12 lõike 4 kohaselt haldab fondi vahendeid komisjon otse ja neid investeeritakse kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõttega, järgides ka asjakohaseid usaldatavusnõudeid.

EIP ja EIF vastutavad iga ELi tagatisega kaetud tehinguga seotud riskide hindamise ja jälgimise eest. Siinse aruande ning sidusate ja konservatiivsete tulevase tegevuse prognooside põhjal tagab komisjon sihtsumma ja EFSI tagatisfondi taseme piisavuse. Kooskõlas EFSI määruse artikli 16 lõikega 3 esitasid EIP ja EIF komisjonile ja kontrollikoja aruande 2019. aasta märtsis.

Vastavalt EFSI määruse artikli 16 lõikele 2 peab aastaaruanne, mille EIP esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule, sisaldama konkreetset teavet EFSIst tehtud rahastamis- ja investeerimistehingutega seotud koguriski ning tagatise realiseerimise kohta.

¹⁵ ELi tagatise mahtu suurendati EFSI 2.0 muudatusega 16 miljardilt 26 miljardile eurole.

¹⁶ EIP grupi tagatiste mahtu suurendati EFSI 2.0 muudatusega 5 miljardilt 7,5 miljardile eurole.

¹⁷ Lisateavet Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfondi haldamise kohta saab dokumendist COM(2019) 244 final (28.5.2019).

¹⁸ EFSI määruse artikli 12 lõikega 5 oli algselt sihtmääraks kehtestatud 50 % ELi tagatisega kohustuste kogusummast. EFSI 2.0 muudatuse jõustumisest alates on selleks sihtmääraks kehtestatud 35 % ELi tagatisega kohustuste kogusummast.

2.5. Muud kriisiohjemechanismid, mida ei kaeta ELi eelarvest

Kriisi ohjamiseks on loodud veel mitu mehhanismi, millega ei kaasne siiski mingit riski ELi eelarvele, ja need on järgnevalt välja toodud ainult terviklikkuse huvides.

– *Kreeka abiprogramm*,¹⁹ mida rahastavad teised euroala liikmesriigid Kreekale antavate kahepoolsete laenudega ja mida haldab keskselt komisjon.

– *Euroopa finantsstabiilsusvahend (EFSF)*,²⁰ euroala liikmesriigid löid EFSFi 2010. aasta juunis ajutise päästemehhanismina, et pakkuda euroala liikmesriikidele finantsabi makromajandusliku kohandamisprogrammi raames. Alalise päästemehhanismi – Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) – leping jõustus 27. septembril 2012. EFSF jätkab alates 1. juulist 2013 käimasolevate Kreeka programmidega (koos IMFi ja mõnede liikmesriikidega), samuti Iirimaa ja Portugali programmidega (koos IMFi, mõnede liikmesriikide ning ELi/EFSMiga)²¹, kuid ei osale enam uutes rahastamis- ega abiprogrammides.

– *Euroopa stabiilsusmehhanism (ESM)*²² on oluline osa ELi laiahaardelisest strateegiast, mis on mõeldud euroalal finantsstabiilsuse kaitsmiseks, ja see pakub finantsabi euroala liikmesriikidele, kellel on või keda ohustavad finantsraskused. ESM on Luksemburgis asuv rahvusvaheline avalik-õiguslik valitsustevaheline organisatsioon, mis suudab laene anda 500 miljardi euro ulatuses.

3. SÜNDMUSED TAGATUD TEHINGUTE VALDKONNAS

Selles punktis on kirjeldatud tagatud tehingute arengut; esiteks on kirjeldatud sündmusi komisjoni otseselt hallatavate tehingute ja teiseks EIP hallatavate tehingute valdkonnas.

Tabel 1. ELi eelarvest kaetav laenujääk kokku 31. detsembri 2018 aasta seisuga (miljonites eurodes)

	Põhisumma jääk	Kogunenud intress	Kokku	%
Liikmesriigid*				
Euratom	152,9	0,5	153,4	0,2 %
Maksebilansi tasakaalustamine	1 700,0	33,9	1 733,9	2,1 %
EIP	1 141,0	9,0	1 150,0	1,4 %
EFSM	46 800,0	600,0	47 400,0	57,5 %
Liikmesriigid kokku**	49 793,9	643,3	50 437,2	61,2 %
Kolmandad riigid***				

¹⁹ Teave Kreeka abiprogrammi kohta:
http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/index_en.htm.

²⁰ Teave EFSFi kohta: <http://www.efsf.europa.eu>.

²¹ ELi/EFSMi kaudu antavate laenude tagatis tuleb ELi eelarvest.

²² Teave ESMi kohta: <http://esm.europa.eu>.

Makromajanduslik finantsabi	4 360,7	26,8	4 387,6	5,3 %
Euratom	100,0	0,5	100,5	0,1 %
EIP****	27 395,2	147,6	27 542,8	33,4 %
Kolmandad riigid kokku	31 855,9	174,9	32 030,9	38,8 %
Kokku	81 649,9	818,2	82 468,1	100 %

* Risk kaetakse otse ELi eelarvest. See hõlmab ka Euratomi ja EIP laene, mis anti liikmesriikidele enne ELiga ühinemist.

** Arvud ei hõlma EFSI tehinguid, millega oli aruandekuupäevaks välja makstud 15,8 miljardit eurot.

*** Fondi kaetav risk piirub EIP-le iga välislaenu andmise volitusega antud tagatiste piirangute tõttu 18 miljardi euroga (vt asjaomase komisjoni talituste töödokumendi punktis 2.1.3 – EIP-le antavad tagatised).

**** Hõlmab laene, mis anti ELile üle pärast seda, kui Süüria ja Enfidha (Tuneesia) jätsid oma EIP laenudega seotud kohustused täitmata (summa: 502,02 miljonit eurot, sealhulgas põhisumma jääk, kogunenud intress ja viivis). ELi 2015., 2016., 2017. ja 2018. aasta raamatupidamisaruandes on need laenud täielikult maha kantud.

Talituste töödokumendi tabelites A1, A2a, A2b ja A3 on esitatud üksikasjalikum teave laenujäägi kõnealuste summade kohta, eelkõige ülemmäär, väljamakstud summad ja tagatismäärad.

3.1. Komisjoni otsehallatavad tehingud

Komisjon annab nõukogu või nõukogu ja Euroopa Parlamendi eri õigusaktide alusel ning lähtuvalt taotletavatest eesmärkidest rahalist toetust kolmandatele riikidele ja liikmesriikidele. Reeglina antakse toetust kahepoolsete laenudena, mida rahastatakse kapitaliturgudelt ja tagatakse ELi eelarvega. Kolmandatele riikidele antava rahalise toetuse kooskõla ELi välistegevuse poliitika üldiste eesmärkidega tagavad komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Euroopa välisteenistuse toel.

Seega on nõukogult heakskiidu saanud laenuandmistehingute rahastamiseks komisjon volitatud võtma Euroopa Liidu ja Euratomi nimel kapitaliturgudelt laenu. Laenuvõtmistehingud on laenuandmistehingutega ranges vastavuses, nii et ELi eelarvet ei ohustaks mingi intressi- ega valuutarisk. Võetud laenudele vastavad antud laenud.

Tabel 1b. ELi tehingud 2018. aastal (miljonites eurodes)

Rahastamisvahend	Saaja (osamakse)	Väljamakse kuupäev	Tähtpäev	Summa	Programm kokku
EFSM	Iirimaa – teine pikendamine	6/2/2018	4/4/2025	2 400	4 500
		6/3/2018	4/4/2033	1 000	
	Iirimaa – kolmas pikendamine	29/6/2018	4/4/2033	500	
	Portugal – teine pikendamine	29/6/2018	4/4/2033	600	
Euratom	Energoatom (Ukraina) – teine osamakse	6/7/2018	6/7/2028	50	50
Makromajanduslik	Gruusia MFA II – esimene osamakse	11/12/2018	4/4/2033	15	515
	Ukraina MFA IV – esimene osamakse	11/12/2018	4/4/2033	500	

Kokku 5 065

Tabel 2. 2019. ja 2020. aastaks kavandatud uued laenutehingud (liidu eelarvetagatisega) (miljonites eurodes)

Rahastamisvahend	2019	2020
A. Liidu ja Euratomi laenutehingud, millel on liidu eelarvetagatis		
1. Liidu makromajanduslik finantsabi (MFA) kolmandatele riikidele		
<i>Otsustatud või kavandatud tehingud:</i>		
Gruusia II	20	
Jordaania II	100	
Moldova	20	40
Tuneesia II	150	150
Ukraina IV	500	
MFA kokku	790	190
2. Euratomi laenud	100	100
3. Maksebilansi toetamine	0	0
4. Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (EFSM)	0	0
A-osa kokku	890	290
B. Euroopa Investeeringispanga laenud, millel on liigu eelarvetagatis		
1. Ühinemiseks valmistuvad riigid	1 200	1 490
2. Naabruspoliitikaga hõlmatud ja partnerlusriigid	2 523	2 749
3. Aasia ja Ladina-Ameerika	559	623
4. Lõuna-Aafrika Vabariik	78	79
B-osa kokku	4 359	4 940
Kõik kokku	5 249	5 230

3.1.1. Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (EFSM)

Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu (ECOFIN) 9.–10. mai 2010. aasta järeltuste kohaselt on EFSMi maht 60 miljardit eurot²³. Lisaks olid euroala liikmesriigid valmis vajaduse korral neid vahendeid täiendama. Nõukogu määruse (EL) nr 407/2010²⁴ artikli 2 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidele antavate laenude ja krediitdiliinide kogusumma piiratud maksete assigneeringute suhtes kohaldatava omavahendite ülemmäära piiresse jääva varuga.

Tulenevalt nõukogu otsustest anda liidu finantsabi Iirimaa²⁵ (kuni 22,5 miljardit eurot) ja Portugalile²⁶ (kuni 26 miljardit eurot) tehti Iirimaaale väljamakseid summas 22,5 miljardit eurot ja Portugalile summas 24,3 miljonit eurot (ülejäanud 1,7 miljardit eurot Portugali valitsus ei taotlenud). Niisiis saab vajaduse korral EFSMist kasutada euroala liikmesriikide abistamiseks veel 13,2 miljardit eurot.

²³ Vt pressiteade majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu 9.–10. mai 2010. aasta erakorralise kohtumise kohta (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/114324.pdf).

²⁴ Nõukogu 11. mai 2010. aasta määrus (EL) nr 407/2010, millega luuakse Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (ELT L 118, 12.5.2010, lk 1).

²⁵ Nõukogu 7. detsembri 2010. aasta rakendusotsus 2011/77/EL Iirimaaale liidu finantsabi andmise kohta (ELT L 30, 4.2.2011, lk 348).

²⁶ Nõukogu 30. mai 2011. aasta rakendusotsus 2011/344/EL Portugalile liidu finantsabi andmise kohta (ELT L 159, 17.6.2011, lk 88); vt ka parandus (ELT L 178, 10.7.2012, lk 15).

Eurorühm/ECOFIN otsustas 2013. aasta aprillis pikendada EFSMi laenude maksimaalset kaalutud keskmist tähtaega 12,5 aastast 19,5 aastani ja andis sellega abi saavatele riikidele võimaluse taotleda laenude tagasimaksetähtaegade pikendamist kuni 2026. aastani (osamaksete kaupa).

2018. aastal toimunud muutused

Iirimaa

27. novembril 2017 laekus Iirimaa taotlus pikendada EFSMi laenu (2011. aasta märtsis väljamakstud laen suurusega 3,4 miljardit eurot, mille tagasimaksmise tähtpäev oli 4. aprill 2018). 2018. aasta esimeses kvartalis refinantseeriti seda laenu kahe tehinguga ning tagasimaksetähtajad on 2025. aasta aprillis (2,4 miljardit eurot) ja 2033. aasta aprillis (1 miljard eurot).

Peale selle saadi 2018. aasta teises kvartalis Iirimaaalt veel üks EFSMi laenu pikendamise taotlus (2011. aasta oktoobris väljamakstud laen suurusega 500 miljonit eurot, mille tagasimaksmise tähtpäev oli 4. oktoober 2018). Laen refinantseeriti 2018. aasta juunis, pikendades olemasoleva võlakirja tähtaega 2033. aasta aprillini (500 miljonit eurot).

Laenutähtaja 7 ja 15 aasta võrra pikendamise tõttu 2018. aasta esimeses ja teises kvartalis (vastavalt 2,4 miljardit ja 1,5 miljardit eurot) on Iirimaaale antud EFSMi laenude kaalutud keskmine tagasimaksetähtaeg nüüd 17,1 aastat.

Portugal

2018. aasta teises kvartalis saadi Portugalilt taotlus pikendada EFSMilt 2011. aasta oktoobris väljamakstud 600 miljoni euro suuruse laenu tagasimaksmise tähtaega, mis pidi lõppema 4. oktoobril 2018). Laen refinantseeriti 2018. aasta juunis, pikendades olemasoleva võlakirja tähtaega 2033. aasta aprillini (600 miljonit eurot).

Laenutähtaja 15 aasta võrra pikendamise (600 miljonit eurot) tõttu 2018. aasta teises kvartalis on Portugalile antud EFSMi laenude kaalutud keskmine tagasimaksetähtaeg nüüd 15,3 aastat.

3.1.2. Maksebilansi toetamise süsteem

EL taaskäivitas keskmise tähtajaga rahalise abi (kokku 14,6 miljardit eurot) andmise maksebilansi toetamise süsteemi kaudu 2008. aasta lõpul, et aidata Ungaril ning hiljem ka Lätil ja Rumeenial taastada turu usaldus. Nimetatud summast maksti välja 13,4 miljardit eurot.

2018. aastal toimunud muutused

Rumeenia maksis tagasi kaks laenuosa: 1,2 miljardit 2018. aasta aprillis ja 150 miljonit 2018. aasta oktoobris. Maksebilansi toetamise süsteemi laenude jääk kahanes 2018. aastal seega 3,05 miljardilt 1,7 miljardile eurole.

Maksebilansi toetamise süsteemi 50 miljardi euro suurusest maksimummäärast oli 2018. aasta 31. detsembri seisuga veel järel 48,3 miljardit, mida on vajaduse korral võimalik abistamiseks kasutada.

3.1.3. Makromajandusliku finantsabi laenud

Makromajanduslikku finantsabi käsitlevad otsused teevad harilikult Euroopa Parlament ja nõukogu (ELi toimimise lepingu artikkel 212). Kui olukord kolmandas riigis eeldab kiireloomulist finantsabi, võib komisjoni ettepaneku põhjal võtta otsuse vastu ka nõukogu (ELi toimimise lepingu artikkel 213). Seda võimalust kasutati 2014. aastal Ukrainale teise MFA-paketi andmiseks.

2018. aastal toimunud muutused

Gruusia

18. aprillil 2018 otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu anda Gruusiale veel makromajanduslikku finantsabi 45 miljoni euro ulatuses: 10 miljonit eurot toetust ja 35 miljonit eurot laenu²⁷.

Gruusia teise programmi (MFA II) esimene 15 miljoni euro suurune laenuosa (35 miljonist) maksti välja

2018. aasta detsembris.

Ukraina

4. juulil 2018 otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu anda Ukrainale veel 1 miljardi euro ulatuses majanduslikku finantsabi (MFA VI: kahes 500 miljoni euro suuruses osas), et toetada Ukraina majanduse tasakaalustumist ja suurt reformikava²⁸.

Ukraina IV programmi (MFA IV) esimesed 500 miljonit eurot maksti välja 2018. aasta detsembris.

Moldova Vabariik

13. septembril 2017. aastal otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu anda Moldova Vabariigile täiendavat makromajanduslikku finantsabi suurusega 100 miljonit eurot (kuni 60 miljonit eurot laenudena ja kuni 40 miljonit eurot toetustena)²⁹.

See tehing on praegu poliitiliste eeltingimuste mittevastavuse tõttu peatatud.

Lisateave

Abisaajad maksid tagasi 55,73 miljonit eurot: Albaania 1,8 miljonit, Bosnia ja Hertsegoviina 4 miljonit, Põhja-Makedoonia 5,6 miljonit, Montenegro 1,10 miljonit ning Serbia 43,23 miljonit.

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. aprilli 2018. aasta otsus (EL) 2018/598 täiendava makromajandusliku finantsabi andmise kohta Gruusiale (ELT L 103, 23.4.2018, lk 8).

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2018. aasta otsus 2018/947/EL täiendava makromajandusliku finantsabi andmise kohta Ukrainale (ELT L 171, kolmapäev, 6.7.2018, lk 11).

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2017. aasta otsus (EL) 2017/1565 makromajandusliku finantsabi andmise kohta Moldova Vabariigile (ELT L 242, 20.9.2017, lk 14).

Makromajandusliku finantsabi laenude jääk suurenes vahemikus 31. detsember 2017 kuni 31. detsember 2018 3,9 miljardilt eurolt 4,4 miljardile eurole. Ukrainale antud laenud moodustavad 76 % makromajandusliku finantsabi koguriskipositsioonist.

3.1.4. Euratomi laenud

Liikmesriikidele või teatavatele abikõlblikele riikidele, kes ei kuulu ELi (praeguse seisuga Venemaa Föderatsioon, Armeenia ja Ukraina), antavate Euratomi laenude ülemmäär on 4 miljardit eurot, millest ligikaudu 92 % on juba välja makstud. Otsuse kohasest 4 miljardist eurost on järele jäänud 326 miljonit eurot.

Ukraina

24. juuni 2013. aasta COM-otsusega laenati Ukrainale olemasolevate tuumarajatiste ohutuse parandamiseks 300 miljonit eurot³⁰. See toimus tihedas koostöös Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangaga, kes laenas ka omalt poolt 300 miljonit eurot.

Neile laenudele kohaldatakse riigitagatisi, millega kaetakse kõik aasta lõpu seisuga tagasi maksmata summad. Euratomi esimene 50 miljonit eurot maksti välja 2017. aasta mais ja teine 50 miljonit 2018. aasta juunis.

Bulgaaria ja Rumeenia

Bulgaariale anti Kozloduy tuumajaama 5. ja 6. reaktori moderniseerimiseks mitmes vääringus laenu 212,5 miljoni euro ulatuses. Laenuleping Euroopa Aatomienergiaühenduse ja AEZ „Kozloduy“ EAD vahel sõlmiti 29. mail 2000. 31. detsembril 2018 oli laenu jääk 33,8 miljonit eurot.

Rumeeniale anti Cernavoda tuumajaama 2. reaktori moderniseerimiseks mitmes vääringus laenu 223,5 miljoni euro ulatuses. Laenuleping Euroopa Aatomienergiaühenduse ja Societatea Nationala Nuclearelectrica S.A. vahel sõlmiti 11. juunil 2004. 31. detsembril 2018 oli laenu jääk 119,1 miljonit eurot.

Alates 1. jaanuarist 2007, mil Bulgaaria ja Rumeenia said liikmesriikideks, ei kaeta nende tehingute riske enam välistegevuse tagatistfondist, vaid otse ELi eelarvest.

3.2. EIP välisfinantstehingute seis

2018. aastal toimunud muutused

Vastavalt EIP välislaenude andmise volitusele aastateks 2014–2020 oli 31. detsembriks 2018 sõlmitud lepinguid kogumahu 17,64 miljardit eurot. Kuna sellest oli nimetatud kuupäevaks välja makstud ainult 5,77 miljardit, oli kasutamata laenusumma 5,41 miljardit eurot (vt talituste töödokumendi tabel A3). EIP mandaadid saanud riikide kohta täpsema teabe saamiseks vt talituste töödokumendi tabelid A1, A3 ja A4.

Teave EIP varasemate välislaenuvolituste kohta on komisjoni talituste töödokumendi tabelis A3.

³⁰ C(2013) 3496.

Süüria valitsus jättis intressi- ja laenumaksetega seotud kohustused täitmata ka 2018. aastal. EIP taotles tagatisfondilt nende hüvitamist (vt jaotis 5.2).

Mitme siin osutatud laenu jäägid 2018. aasta 31. detsembri seisuga on tabelis 1.

4. ELi EELARVEST KAETAVAD RISKID

4.1. Riski mõiste

ELi eelarvest kaetav risk tuleneb tagatud tehingutega seotud põhisumma jäägist ja intressidest.

Käesolevas aruandes kasutatakse ELi eelarvest (otse või fondi kaudu) kaetavate riskide hindamiseks kahte meetodit.

- „Kogu eelarvest kaetava riski“ arvutamisel võetakse arvesse asjaomaste tehingute laenujäägi kogusummat konkreetsel kuupäeval, sh kogunenud intresse³¹.
- „Aastase eelarveriskina“ määratletud eelarvemetoodika puhul arvutatakse maksimaalne summa, mille EL peaks eelarveaastal välja maksma, kui kõik tagatud laenudega seotud kohustused jäetaks täitmata³².

4.2. Koguriski komponendid

Kuni 2010. aastani tulenes ELi eelarvest kaetava laenujäägi kogusummaga seotud maksimaalne risk põhiliselt kolmandatele riikidele antud laenudest. Alates 2011. aastast on liikmesriikide rahandust tugevalt mõjutanud finantskriis, mistõttu EL on andnud liikmesriikide valitsemissektorite rahastamisvajaduste toetuseks rohkem laene.

Sellest tulenevalt on riski komponentide osakaal muutunud. 31. detsembri 2018. aasta seisuga moodustasid laenujäägi kogusummast 61,2 %³³ laenuvõtutehingud, mis olid seotud liikmesriikidele antud laenudega ja mis kaetakse otse ELi eelarvest (31. detsembri 2010. aasta seisuga oli see näitaja 45 %).

4.3. ELi eelarvest kaetav aastane risk

31. detsembri 2018. aasta seisuga tagasimaksmata laene (vt tabel 1) arvestades on maksimaalne summa, mille EL peaks 2019. aastal välja maksma (otse ja fondi kaudu), *kui kõik* tagatisega laenudega seotud kohustused jäetakse täitmata, 6337 miljonit eurot. See summa hõlmab tagatisega laenude põhisummat ja intressimakseid, mis tuleks 2019. aastal ära maksta, kui tagasimaksmata laene ei nõuta tagasi kiirendatud korras (täpsemad andmed komisjoni talituste töödokumendi tabelis A4).

³¹ Vt aruande tabel 1.

³² Arvutamisel eeldatakse, et tagasimaksmata laene ei nõuta tagasi kiirendatud korras, ehk arvesse võetakse üksnes tasumisele kuuluvaid makseid (vt aruande tabelid 2 ja 3 ning komisjoni talituste töödokumendi tabel A4).

³³ Vt tabel 1.

4.3.1. Liikmesriikidega seotud riskipositsioonid

2019. aastal on ELi kaetav liikmesriikidega seotud tehingute maksimaalne aastane risk 2 953,1 miljonit eurot (46,6 % aastasest koguriskist). See risk hõlmab järgmist:

- a) enne liikmesriikide ELiga ühinemist antud EIP laenud ja/või Euratomi laenud;
- b) maksebilansi tasakaalustamise vahendi raames antud laenud ja
- c) Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi raames antud laenud.

Tabel 2. Liikmesriikide järjestus vastavalt 2019. aastal ELi eelarvest kaetavale aastasele riskile (miljonites eurodes)

Järjestus	Riik	Laenud	Maksimaalne aastane risk	Riigi osakaal liikmesriikide aastases riskis	Riigi osakaal 2019. aasta koguriskis (liikmesriigid ja kolmandad riigid)
1	Rumeenia	a+b	1 188,58	40,2 %	18,8 %
2	Portugal	c	584,84	19,8 %	9,2 %
3	Läti	a+b	524,04	17,7 %	8,3 %
4	Iirimaa	c	518,98	17,6 %	8,2 %
5	Bulgaaria	a	54,85	1,9 %	0,9 %
6	Horvaatia	a	34,11	1,2 %	0,5 %
7	Poola	a	18,90	0,6 %	0,3 %
8	Slovakkia	a	13,40	0,5 %	0,2 %
9	Tšehhi Vabariik	a	12,62	0,4 %	0,2 %
10	Leedu	a	2,74	0,1 %	0,0 %
Kokku			2 953,1	100,0 %	46,6 %

4.3.2. Kolmandate riikidega seotud riskipositsioonid

2019. aastal on fondist kaetav kolmandate riikidega seotud maksimaalne risk 3 383,8 miljonit eurot (53,4 % aastasest koguriskist). Kolmandate riikidega seotud risk hõlmab EIP laenutehinguid, Euratomi laene ja makromajanduslikku finantsabi (üksikasjalikud andmed on esitatud komisjoni talituste töödokumendi tabelis A2b). Fond katab kolmandatele riikidele antud tagatud laene, mille tähtajad ulatuvad kuni 2042. aastani.

Järgmisena on esitatud kümme ELivälist riiki (46st), kelle 2019. aastal tagasimaksmisele kuuluvad summad on suurimad. Nende arvele langeb 2 864,50 miljonit eurot ehk 84,7 % fondi kaetavast kolmandate riikidega seotud aastasest riskist 2019. aastal. Kõnealuste riikide majanduslikku olukorda on analüüsitud ja kommenteeritud talituste töödokumendi punktis 3. Tabelis on iga riigi puhul märgitud ka reitinguagentuuride antud krediitdivõimelisuse hinnang.

Tabel 3. **Kümme** kõige suurema riskiga **kolmandat riiki** vastavalt 2019. aastal ELi eelarvest kaetava riski suurusele (miljonites eurodes)

Järjestus	Riik	Maksimaalne aastane risk	Riigi osakaal kolmandate riikide aastases riskis	Riigi osakaal 2019. aasta koguriskis (liikmesriigid ja kolmandad riigid)
1	Türgi	977,50	28,9 %	15,4 %
2	Egiptus	739,28	21,8 %	11,7 %
3	Tuneesia	279,98	8,3 %	4,4 %
4	Maroko	260,06	7,7 %	4,1 %
5	Serbia	187,00	5,5 %	3,0 %
6	Ukraina	161,05	4,8 %	2,5 %
7	Bosnia ja Hertsegoviina	73,41	2,2 %	1,2 %
8	Liibanon	64,53	1,9 %	1,0 %
9	Lõuna-Aafrika	62,76	1,9 %	1,0 %
10	Pakistan	58,94	1,7 %	0,9 %
10 suurima riskiga riiki kokku		2 864,50	84,7 %	45,2 %

5. TAGATISTE REALISEERIMINE JA VÄLJAMAKSMINE

5.1. Võlateenindus, mida välistegevuse tagatisfond ei kata (Euratori laenu liikmesriikidele, Euroopa finantsstabiilsusmehhanism ja maksebilansi tasakaalustamine)

ELi toimimise lepingu artiklis 323 on sätestatud, et tagatakse „rahaliste vahendite olemasolu liidu seaduslike kohustuste täitmiseks kolmandate isikute suhtes“. Samuti tagatakse ELi õigusraamistiku ja kehtestatud korraga see, et liikmesriigid teevad ELi eelarvele kättesaadavaks vajalikud rahalised vahendid, millega liit saaks alati oma juriidilised kohustused täidetud.

Niisiis on ELil mitmekordsed usaldusväärsed kaitsesüsteemid, mis tagavad, et liit maksab enda võetud laenu alati õigel ajal täielikult tagasi. Kõik olulisimad kaitsesüsteemid tagaks tagasimaksed ka üksinda.

5.1.1. Väljamaksed rahavarudest

ELi eelarvest kaetakse esialgselt võlateeninduse vajadused tagasimakse tähtpäeval, kui võlgnik ei maksa oma laenu ELile tagasi õigel ajal. Komisjon kasutab oma rahavarusid, et vältida viivitusi ja neist laenude teenindamisel tuleneda võivaid kulusid³⁴.

Võttes arvesse, et enamik kulusid tekib aasta esimeses kvartalis, on võla tasumine jaotatud järgmistele kuudele ning paigutatud iga kuu algusesse, kui rahajääk on kõige suurem.

5.1.2. Väljamaksed ELi eelarvest

Kui liikmesriik ei täida oma õiguslikke kohustusi³⁵ ja ELi omavahendeist ei piisa, võib komisjon käsitada ELi olemasolevate eelarvevahendite kasutamisel võlgade tagasimaksmist mittekohustuslike muude kulutustega võrreldes prioriteetsena. Kui sellest ei piisa, siis vastavalt nõukogu määruse nr 609/2014 artikli 14 lõikele 4 on liikmesriigid kooskõlas ELi õigusaktidega kohustatud tegema täiendavaid osamakseid kuni 1,20 % ulatuses ELi kogurahvatulust, et võlad saaksid tagasi makstud ja eelarve püsiks tasakaalus. ELi õigusaktidest tuleneb, et vajaduse korral ei tarvitse liikmesriikide osamaksu suurus sõltuda nende osakaalust ELi eelarves.

Kuna 2018. aastal ei jätnud ükski liikmesriik oma kohustusi täitmata, assigneeringuid ei taotletud.

5.2. Nõuded välistegevuse tagatisfondile ja tagasisaadud summad (välislaenude andmise volitus, MFA ning Euratomi laenud kolmandatele riikidele)

Kui ELi poolt kolmandatele riikidele antud või ELi tagatud laenu saaja hilineb makse tegemisega, kasutatakse tagatisfondi, et katta täitmata jäetud kohustused kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.

EIP välislaenude andmise volitusega seoses nõutavad summad võetakse tagatisfondi kontolt pärast komisjoni talitustelt nõusoleku saamist. Kui EL teeb ELi tagatise alusel makse, lähevad EIP õigused ja õiguskaitsevahendid üle ELile³⁶. Kui Euratomi ja MFA-laenude tagasimaksmisega jäädakse pärast maksetähtpäeva hiljaks kolm kuud, siis katab komisjon täitmata jäetud kohustused fondist³⁷ ja täidab sealt ka uuesti oma kassa.

³⁴ Nõukogu 26. mai 2014. aasta määruse (EL, Euratom) nr 609/2014 (meetodite ja menetluse kohta, millega tehakse kättesaadavaks traditsioonilised, käibemaksupõhised ja kogurahvatulul põhinevad omavahendid, ning muude sularahavajaduste rahuldamiseks vajalike meetmete kohta, ELT L 168, 7.6.2014, lk 39) artikkel 14.

³⁵ Määruse (EL, Euratom) nr 609/2014 artikli 14 lõige 3.

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta otsuse nr 466/2014/EL (millega antakse Euroopa Investeeringispangale ELi tagatis liiduväliste investeeringuprojektide toetamiseks sõlmitud finantseerimistingutest tekkida võiva kahjumi puhuks, ELT L 135, 8.5.2014, lk 1) artikli 8 lõige 7 (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2018. aasta otsusega (EL) 2018/412, ELT L 76, 19.3.2018, lk 30).

³⁷ Välja arvatud Bulgaaria ja Rumeenia puhul, kes said Euratomi laene enne liiduga ühinemist. Fond kattis läbirääkijariikidele ette nähtud laenud (ja laenu tagatised) kuni ELiga ühinemise kuupäevani. Alates sellest kuupäevast ei kuulu tasumata laenud (ja realiseerimata laenu tagatised) enam liidu välistegevuse alla ja seega kaetakse need otse ELi eelarvest.

EIP on algatanud ELi nimel sissenõudmismenetlused nende summade suhtes, millega seoses on nõudeõigus üle antud³⁸.

EIP laenud projektidele Süürias

Alates 2011. aasta detsembrist on Süüria valitsus jätnud EIP ees täitmata teatavad intressimaksete ja laenu tagasimaksetega seotud kohustused. Kuna ametlikud maksenõuded on olnud edutud, on EIP alates 2012. aasta maist hakanud pöörduma tagatisfondi poole. Taotlused, mis on esitatud Süüria laenudega seotud kohustuste täitmata jätmise pärast, on esitatud tabelis 4a.

Tabel 4a. Nõuded tagatisfondile Süüria tagasimaksmata laenude pärast (miljonites eurodes)

Tagatisfondi kontolt võtmise aasta	Rahuldatud nõuete arv	Tasumisele kuuluvate osamaksete suurus	Viivised ja kogunenud intressid ³⁹	Tagasisaadud summa	Kokku
2012	2	24,0	0,0	2,1	21,8
2013	8	59,3	1,4	0,0	60,7
2014	8	58,7	1,5	0,0	60,2
2015	8	58,7	1,5	0,0	60,2
2016	12	103,8	2,4	0,0	106,2
2017	13	56,1	0,2	0,0	56,3
2018	12	55,7	0,1	0,0	55,7
Kokku	63	416,17	7,03	2,1	421,1

31. detsembri 2018. aasta seisuga oli Süüriale antud tagatisega laenude põhisumma jääk kokku 555 miljonit eurot⁴⁰ ja viimase laenu tähtaeg 2030. aastal.

TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam)

2016. aastal esitas EIP nõude realiseerida välislaenude andmise volituse alusel saadud ELi tagatis seoses laenuga ettevõttele TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam).

15. jaanuaril 2018 maksti tagatisfondile Enfidha lennujaamalt tagasi saadud 0,14 miljonit eurot. 31. detsembril 2017 oli see summa juba kajastatud fondi bilansis varana (nõudena).

³⁸ Sissenõudmismenetluse kohta lisateabe saamiseks vt ka Euroopa Liidu ja Euroopa Investeeringuspanga vahel 3. oktoobril 2018. aastal allkirjastatud kokkulepet sissenõudmiste kohta. Sellega on ette nähtud EIP-le antud tagatise alusel ELilt liiduväliste investeeringuprojektide toetamiseks sõlmitud finantseerimistingutest tekkida võiva kahjumi katmiseks tehtud maksete sissenõudmise kord.

³⁹ Viivised ja kogunenud intressid nõuab EIP sisse alles iga laenu teise maksetaotlusega ning need kogunevad alates kohustuste täitmata jätmise kuupäevast kuni päevani, mil tagatisfond need tasub.

⁴⁰ See summa hõlmab 375,39 miljonit eurot (põhisumma), mille EIP on 31. detsembriks 2018 juba sisse nõudnud.

Tabelis 4b on esitatud ülevaade ettevõttele TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam) antud laenu tõttu fondile esitatud tagatisnõuetest.

Tabel 4b. Nõue tagatisfondile seoses ettevõttega TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam) (miljonites eurodes)

Tagatisfondi kasutamise aasta	Rahuldatud nõuete arv	Tasumisele kuuluvate osamaksete suurus	Viivised ja kogunenud intressid ³²	Tagasisaadud summa	Kokku
2016	1	4,63	0,03	0,00	4,65
2017	3	30,16	0,01	0,00	30,17
2018	0	0,0	0,0	0,14	-0,14
Kokku	4	34,78	0,04	0,14	34,68

Muutused pärast 31. detsembrit 2018 (kuni 30.6.2019)

2019. aasta veebruaris ja märtsis maksti Süüria täitmata jäetud maksekohustustega seotud kahe nõude alusel kokku 10,6 miljonit eurot (3,2 miljonit eurot ja 7,4 miljonit eurot, sh EIP määratud viivised).

5.3. Fondi tegevus

Vastavalt välistegevuse tagatisfondi asutamise määrusele („tagatisfondi määrus“)⁴¹ peavad fondi vahendid olema nõuetekohasel tasemel (sihtmäär), milleks on 9 % kõigi tehingutega seotud kapitalikohustuste kogusummast, millele lisandub kogunenud intress. Selleks et tagada sihtsumma saavutamine, on olemas rahastamismehhanism.

Rahastamissüsteemi alusel maksti 2018. aasta veebruaris ELi eelarvest fondi 137,8 miljonit eurot ning 2019. aasta veebruaris 103,2 miljonit eurot.

2018. aasta 31. detsembri seisuga oli fondi netovara⁴² 2 608,84 miljonit eurot. Kuna fondi netovara oli sihtsummast⁴³ (2848,99 miljonit eurot) väiksem, rahastatakse tagatisfondi 2020. aastal 240,15 miljoni euroga.

Fondi põhiparameetreid, eriti sihtmäära, tuleb hinnata EIP välislaenude andmise volituse vahehindamisel. Välistöövõtja koostas tagatisfondi kohta hinnangu, milles arvestati fondi riskiprofiili ning tulemuslikkust, pidades silmas fondi kaetavate välisfinantstehingute ja seonduvate riskide suundumusi. Aruanne esitati 2016. aasta augustis. Selle peamine järeldus

⁴¹ Nõukogu 25. mai 2009. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 välistegevuse tagatisfondi asutamise kohta (ELT L 145, 10.6.2009, lk 10) (muudetud määrusega (EL) 2018/409, ELT L 76, 19.3.2018, lk 1).

⁴² Fondi vara kokku miinus kogunenud maksekohustused (EIP tasud ja audititasud).

⁴³ 9 % 31 655,46 miljonist eurost. Sihtsumma arvutatakse nii, et võetakse kõigi laenude põhisumma jääkide kogusummast 9 %, liidetakse sellele kogunenud intressid (MFA, Euratomi ja EIP laenud kolmandatele riikidele) ja lahutatakse laenud, mille nõudeõigus on n-1 aasta lõpu seisuga üle läinud.

oli, et 9 % sihtmäär on optimaalne ka laenuportfelli praeguse riskitaseme juures, isegi kui peamiste võlgnike reitingut veelgi alandatakse. Seetõttu jäeti 9 % sihtmäär muutmata.

6. EUROOPA STRATEEGILISTE INVESTEERINGUTE FOND (EFSI)⁴⁴

EFSI tagatisfondi rahastatakse järk-järgult, võttes arvesse ELi tagatisega seotud riskipositsiooni suurenemist.

EFSI määruse artikli 12 lõike 4 kohaselt haldab fondi vahendeid komisjon otse ja neid investeeritakse kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõttega, järgides ka asjakohaseid usaldatavusnõudeid.

EIP ja EIF vastutavad iga ELi tagatisega kaetud tehinguga seotud riskide hindamise ja jälgimise eest. Siinse aruande ning sidusate ja konservatiivsete tulevase tegevuse prognooside põhjal tagab komisjon sihtsumma ja EFSI tagatisfondi taseme piisavuse. Kooskõlas EFSI määruse artikli 16 lõikega 3 esitasid EIP ja EIF komisjonile ja kontrollikojale aruande 2019. aasta märtsis.

Vastavalt EFSI määruse artikli 16 lõikele 2 hõlmab aastaaruanne, mille EIP esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule, täpset teavet EFSI raames tehtud rahastamis- ja investeerimistoimingutega seotud koguriski ning tagatise realiseerimise kohta.

2018. aastal toimunud muutused⁴⁵

31. detsembri 2018. aasta seisuga oli EFSIga seotud lepinguid sõlmitud 28 liikmesriigiga ja kokku 53,6 miljardi euro väärtuses: 39,1 miljardi euro väärtuses taristu- ja innovatsioonikomponendi raames (407 tehingut) ja 14,5 miljardi euro väärtuses VKEde komponendi raames (470 tehingut). See näitab üldiselt märkimisväärset kasvu võrreldes 2017. aastaga, mille lõpus oli sõlmitud lepingute väärtus kokku 37,4 miljardit eurot.

31. detsembri 2018. aasta seisuga oli ELi tagatisega kaetud tagasimaksmata nõuetest tingitud üldine riskipositsioon peaaegu 15,8 miljardit eurot (st suurem kui 2017. aastal, mil see oli 10,1 miljardit eurot).

ELi eelarve riskipositsioon seoses võimalike maksetega, mis tulenevad ELi tagatisega lepingulistest (väljamakstud või väljamaksmata) kohustustest, oli 19,8 miljardit eurot.

ELi tagatisest tulenev riskipositsioon seoses EIP grupi tagasimaksmata EFSI-laenudega oli

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. juuni 2015. aasta määrus (EL) 2015/1017, mis käsitleb Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi, Euroopa investeerimisnõustamise keskust ja Euroopa investeerimisprojektide portaali ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1291/2013 ja (EL) nr 1316/2013 (Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ehk EFSI määrus) (ELT L 169, 1.7.2015, lk 1). EFSI määrust muudeti Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kestuse pikendamise ning kõnealuse fondi ja Euroopa investeerimisnõustamise keskuse tehnilise täiustamise osas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2017. aasta määrusega (EL) 2017/2396 (edaspidi „EFSI 2.0 muudatus“). EFSI 2.0 muudatusega suurendati muu hulgas ELi tagatise suurust ja kohandati sihtmäära. 22. juulil 2015 kirjutasid Euroopa Komisjon ja Euroopa Investeerimispank (EIP) alla lepingule EFSI haldamise ja ELi tagatise andmise kohta (edaspidi „EFSI leping“) ning 21. juulil 2016, 21. novembril 2017, 9. märtsil 2018 ja detsembris 2018 lepingut muudeti ja see sõnastati ümber.

⁴⁵ Selles punktis esitatud teave on võetud komisjonilt Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Kontrollikojale esitatud aruandest Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfondi valitsemise kohta 2018. aastal (COM(2019) 244 final, 28.5.2019).

2018. aasta 31. detsembri seisuga 15,8 miljardit eurot 25,9 miljardist (mida EL võib garanteerida⁴⁶). 15,8 miljardi euro suurust summat kajastatakse ELi 2018. aasta finantsaruannete lisades tingimusliku kohustusena.

Taristu- ja innovatsioonikomponendis oli ELi tagatisega tagatud tagasimaksmata nõuete maht 14,8 miljardit eurot, millest 14,2 miljardit eurot oli seotud laenutehingutega ja 600 miljardit eurot omakapitalitehingutega.

2018. aastal oli ELi netotulu EIP hallatavatest taristu- ja innovatsioonikomponendi alla kuuluvatest EFSI tehingutest 112,7 miljonit eurot. ELi 2018. aasta finantsaruannetes kajastati sellest summast 31. detsembri 2018. aasta seisuga netoarvestuses 38,9 miljoni euro⁴⁷ suurune komisjoni nõue EIP vastu.

31. detsembri 2018. aasta seisuga oli VKEde komponendi puhul ELi tagatisega kaetud tagasimaksmata nõuete summa 995 miljonit eurot, millest 880 miljonit eurot oli seotud tagatistehingutega ja 115 miljonit eurot omakapitalitehingutega.

ELi kulud, mis olid seotud VKEde komponendi EFSI tehingutega, olid 2018. aastal 30,3 miljonit eurot. Sellest 21,9 miljonit eurot on ELi 2018. aasta finantsaruannetes kajastatud EIFi haldustasud, mis tuleb EIFile maksta 30. juunil 2019 või pärast seda.

EFSI tagatisfondi koguvarade väärtus⁴⁸ oli 31. detsembri 2018. aasta seisuga 5 452 miljonit eurot. Varade hulka kuulusid müügivalmis investeerimisväärtipaberite portfelli (5 000 miljonit eurot), USA dollarite valuutaforvardite müük, millel on positiivne nüüdispuhasväärtus ja mis on liigitatud õiglases väärtuses üle- või puudujäägina kajastatud finantsvaraks (2 miljonit eurot), ning raha ja raha ekvivalendid (450 miljonit eurot).

Eraldised EFSI tagatisfondi

2018. aastal tehti EFSI tagatisfondi rahastamiseks kokku 2 069 miljoni euro suurune eelarveassigneering. Sellest 1 905 miljonit eurot eraldati kooskõlas komisjoni otsusega C(2018) 307. Eelarvereal „Finantssekkumiste reservid“ tehti kättesaadavaks täiendavad kulukohustuste assigneeringud mahus 105 miljonit eurot. Peale selle nähti sihtotstarbelise tuluna ette 59 miljonit eurot.

EFSI tagatisfondi maksti aasta jooksul kokku 2 014 miljonit eurot. Suurem osa sellest oli pärit ELi üldeelarve maksekohustuste assigneeringutest, kuid 59 miljonit eurot saadi tagasi sihtotstarbelise tuluna (53,4 miljonit eurot EFSI tuludest ja 5,6 miljonit eurot Marguerite'i fondi tuludest) ning 154,9 miljonit eurot kanti eelarveaasta lõpus üle täiendavate maksekohustuste assigneeringutena.

ELi tagatise realiseerimisnõuded ja kasutamine

Kooskõlas EFSI lepingu artikli 8.1 punktiga a realiseeriti ELi tagatis 97,1 miljoni euro ulatuses. Selle põhjuseks oli üks taristu- ja innovatsioonikomponendi tehing, mille puhul

⁴⁶ EFSI 2.0 muudatuse artikli 11 kohaselt ei tohi ELi tagatis kunagi ületada 26 miljardit eurot ja enne 6. juulit 2018 16 miljardit eurot. ELi tagatise maksimaalsest summast arvatakse maha tagatise realiseerimise nõuded ja kasutamine ning VKEde komponendi portfelli tagatistoodetega seotud eraldised.

⁴⁷ Võtmata arvesse sissenõudmiskulusid (0,5 miljonit eurot), mis tuleb tasuda EIP-le 2019. aastal seoses tehinguga, mille puhul esineb makseviivitus.

⁴⁸ EFSI tagatisfondi auditeeritud finantsaruanded on esitatud fondi käsitlevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2019) 188.

tekkis makseviivitus. Kooskõlas EFSI lepingu artikliga 11 sai EIP esmalt tagasi 18,6 miljonit eurot, mistõttu maksmisele kuuluv summa vähenes 78,5 miljoni euroni. Nõutud summa maksti EFSI kontolt (17,7 miljonit eurot) ja EFSI tagatisfondist (60,8 miljonit eurot). Seejärel saadi tagasi 1,6 miljonit eurot. Selle makseviivitusega tehingu puhul realiseeris EIP tagatise 1,0 miljoni euro ulatuses seoses sissenõudmiskuludega ja 0,6 miljoni euro ulatuses seoses sissenõutavate halduskuludega.

2018. aastal maksti EIP-le 0,6 miljonit eurot rahastamiskuludeks⁴⁹ ja 10,7 miljonit eurot väärtuse korrigeerimiseks⁵⁰.

Lisateabe saamiseks Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfondi kohta tutvuge komisjoni uurima aruandega Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Kontrollikojale Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfondi valitsemise kohta⁵¹ ning sellega seotud komisjoni talituste töödokumendiga.

7. EUROOPA KESTLIKU ARENGU FOND (EFSD)

Euroopa Komisjon tegi 14. septembril 2016 ettepaneku luua välisinvesteeringute kava, millega soodustada investeerimist Aafrikas asuvatesse partnerriikidesse ja ELi naabruskonda, tugevdada partnerlussuhteid ja aidata kaasa säästva arengu eesmärkide saavutamisele, aidates lahendada mõnd rände algpõhjust.

Välisinvesteeringute kava üks osa on Euroopa Kestliku Arengu Fond, mis on lõimitud rahastamisvahend, millega toetada avaliku sektori finantsasutuste ja erasektori investeeringuid. Kuna EFSD on avatud paljudele eri rakendamispartneritele, suudab see sihtriikides võimendada palju rohkem avaliku ja erasektori investeeringuid kui muidu võimalik oleks. See sisaldab:

- eelarvetagatist ja
- segarahastamisinstrumente.

EFSD määrus jõustus 26. septembril 2017⁵².

7.1. EFSD tagatis

EFSD tagatist kasutatakse partnerriikides kestlikku arengusse tehtavate investeeringute riskide vähendamiseks, soodustades nii investeerimist, eriti erasektori jaoks.

Tagatise abil peaks saama 1,54 miljardit eurot erasektori investeeringuid. See summa on jagatud 28sse kavandatud investeerimisprogrammi, mis peaks võimendama partnerriikides säästvaid investeeringuid (enamik neist erasektorist) kuni 17,5 miljardi ulatuses. Tagatis:

⁴⁹ Vt EFSI lepingu artikli 8.1 punkt d. See summa ei sisalda eespool osutatud tagatise realiseerimisega seotud kulusid mahus 1,6 miljonit eurot.

⁵⁰ Vt EFSI lepingu artikli 8.1 punkt b.

⁵¹ Viimane versioon – COM(2019) 244 final, 28.5.2019.

⁵² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. septembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1601, millega luuakse Euroopa Kestliku Arengu Fond (EFSD), EFSD tagatis ja EFSD tagatisfond (ELT L 249, 27.9.2017, lk 1).

- aitab kaasata projekti alustamiseks vajaliku algkapitali (oma- või riskikapitali) kaasamisele;
- toimib laenutagatisena, kui laenuvõtja teenib kahjumit ega suuda teha tagasimakseid.

Investeeringiprogrammid

2018. aasta aprilliks oli mitu partnerfinantsasutust pakkunud EFSD tagatise jaoks viies prioriteetses investeeringivaldkonnas (investeeringuunad) välja üle 40 investeeringuprogrammi enam kui 3,5 miljardi euro väärtuses. Investeeringuunad on järgmised: a) säästev energeetika ja ühenduvus, b) mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamine, c) säästev põllumajandus, maaettevõtjad ja põllumajandusega seotud ettevõtlus, d) säästvad linnad ja e) digitaalne areng.

2018. aasta juunis ja novembris eraldas ELi partnerfinantsasutuste ettepanekute alusel 1,54 miljardit eurot 28 tagatise jaoks.

NASIRA

Esimene EFSD tagatisleping sõlmiti Hollandi AAA-reitinguga arengupangaga FMO NASIRA riskijagamisrahastu loomiseks 18. detsembril 2018.

FMO loodab, et NASIRA abil luuakse ja toetatakse kuni 800 000 töökohta ning et sellest on kasu VKEdede, riigisisestele põgenikele, pagulastele, tagasipöördujatele, naistele ja noortele.

Kokku on lepitud veel mitu paralleelset läbirääkimist partnerfinantsasutustega ja suurem osa neist loodetakse lõpetada 2019. aasta lõpuks.

7.2. EFSD tagatistfond

EFSD tagatistfond on likviidsuspuhver, millest tehakse rahastamiskõlblikele lepingupartneritele määruse (EL) 2017/1601 III peatüki kohaselt sõlmitud tagatislepingu alusel EFSD tagatise realiseerimise nõude korral väljamakseid.

EFSD tagatistfondi vahendeid haldab vahetult komisjon ja investeerib need usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtte kohaselt, järgides asjakohaseid usaldatavusnõudeid.

EFSD tagatistfondi rahastatakse liidu eelarvest ja Euroopa Arengufondist (EDF) tehtavate maksetega, liikmesriikide vabatahtlike maksetega, muude maksetega ning muudest allikatest (vt määruse 2017/1601 artikkel 14).

Rahastamismäär on 50 % liidu üldeelarvega kaetud EFSD tagatiskohustuste kogumahust.